

DEN FOURAGERENDE GRIS GRISE PÅ GRÆS, JORDSKOKKER MM

v/ Anne Grete Kongsted

Det Økologiske Akademi, Niveau 2

DEN FOURAGERENDE GRIS GRISE PÅ GRÆS, JORDSKOKKER MM

Anne Grete Kongsted, Seniorforsker, Institut for Agroøkologi, Aarhus Universitet
Undervisning, Det økologiske akademi, september 2014

DAGENS PROGRAM

1. Den fouragerende gris
2. Forsøg med grise på græs, jordskokker og andre afgrøder
3. Hvordan kan vi bruge grisens fourageringsadfærd i den økologiske produktion

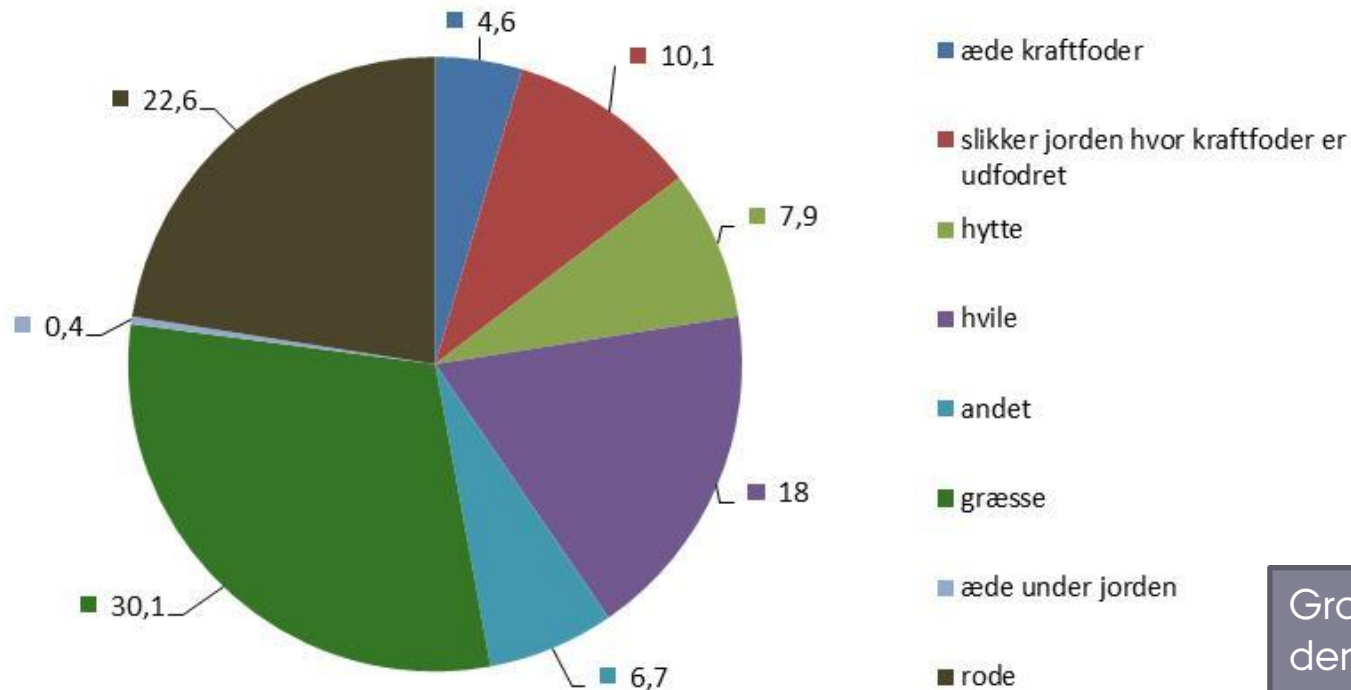
HVAD VED VI OM SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

BRUGER EN STOR DEL AF DEN VÅGNE TID PÅ AT FOURAGERE

Hyppighed af adfærdsformer, %

Græsser/roder 53 % af den samlede tid, 70 % af den 'aktive' tid

Frekvens af forskellige adfærdsformer i procent af totalt antal observationer hos 10 sopolte på 4 ha stort naturareal (Jakobsen, 2014)

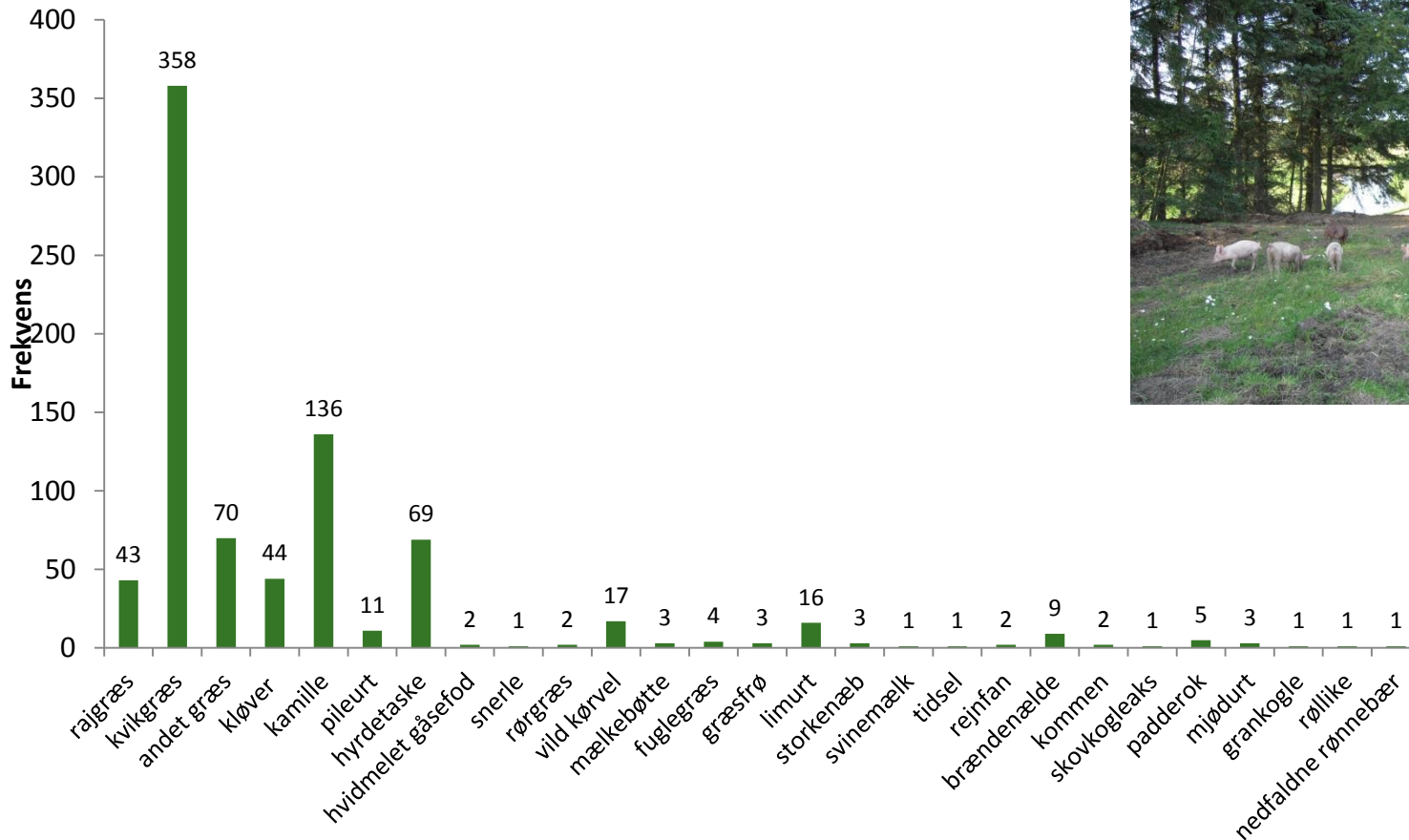
MEGET VARIERET FØDEINDTAG OMNIVOR OG OPPORTUNIST

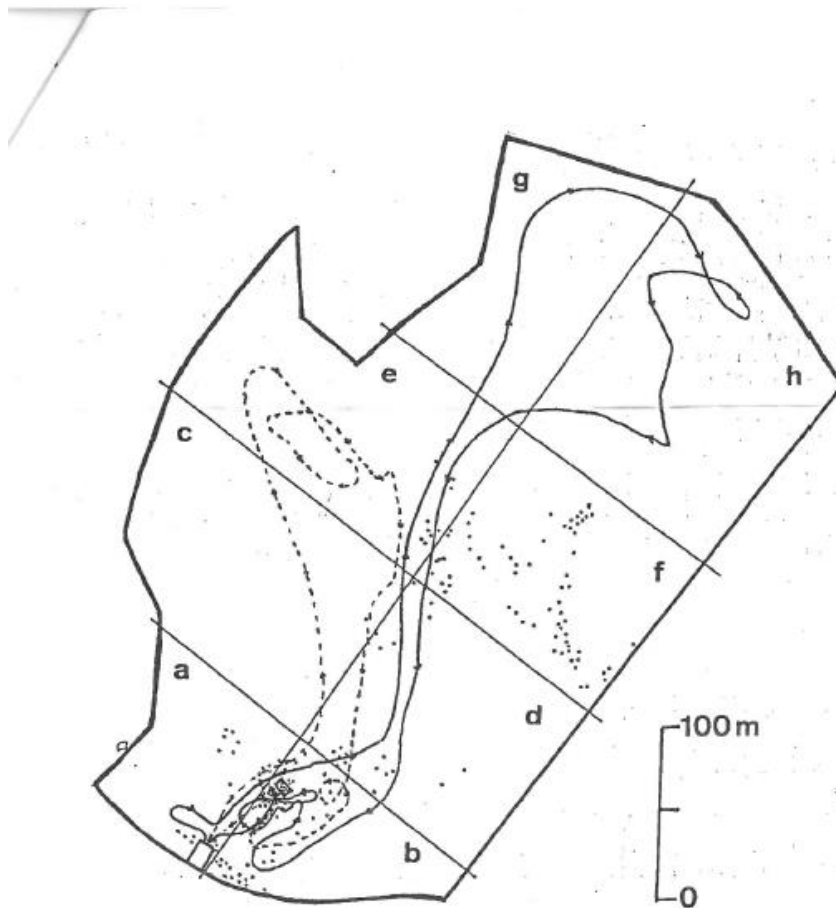

SOGRISE PÅ 4 HA VARIERET NATURAREAL - GRÆSSEDE I ALT 27 FORSKELLIGE PLANTEARTER

Plantearter græsset

GRISE KAN BEVÆGE SIG OVER STORE AFSTANDE

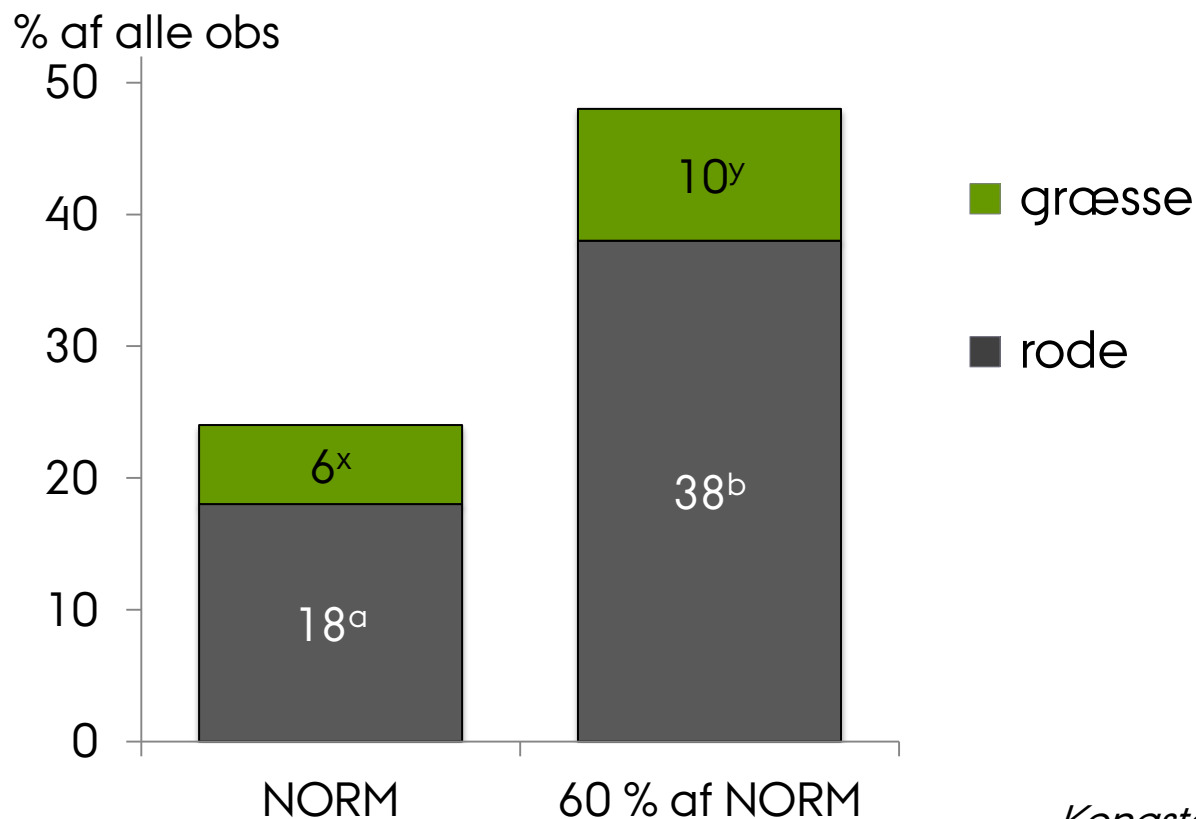
- Syv tamgrise (19 mdr. søer) lukket ud på 12,5 ha og observeret dag 1-4 og dag 19-20
- Foder og vand i a og b
- Den optrukne linje m pile er grisenes rute på dag 2
- Den stiplede linje er grisenes rute på dag 20
- I litteraturen: Grise går op til 14 km om dagen

HVAD PÅVIRKER SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

- Tilgængeligt kraftfoder (mængde)

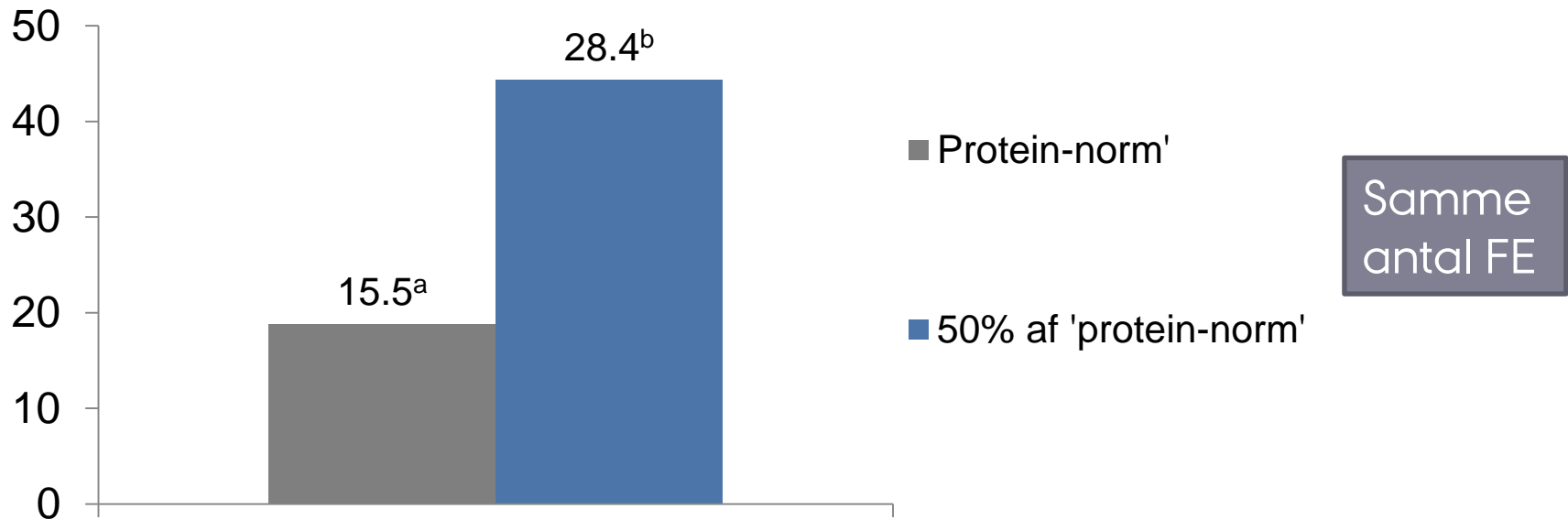
Kongsted et al., 2014

HVAD PÅVIRKER SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

- Kraftfoderets sammensætning (protein)

Rodeadfærd, % af alle observationer

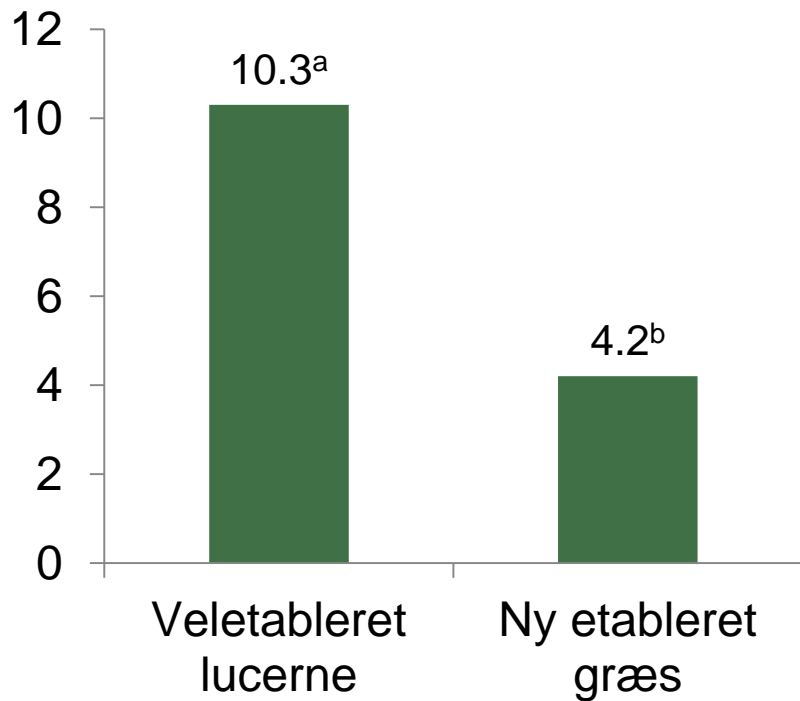

HVAD PÅVIRKER SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

- Afgrødesystem

Græsse, % af alle observationer

HVAD PÅVIRKER SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

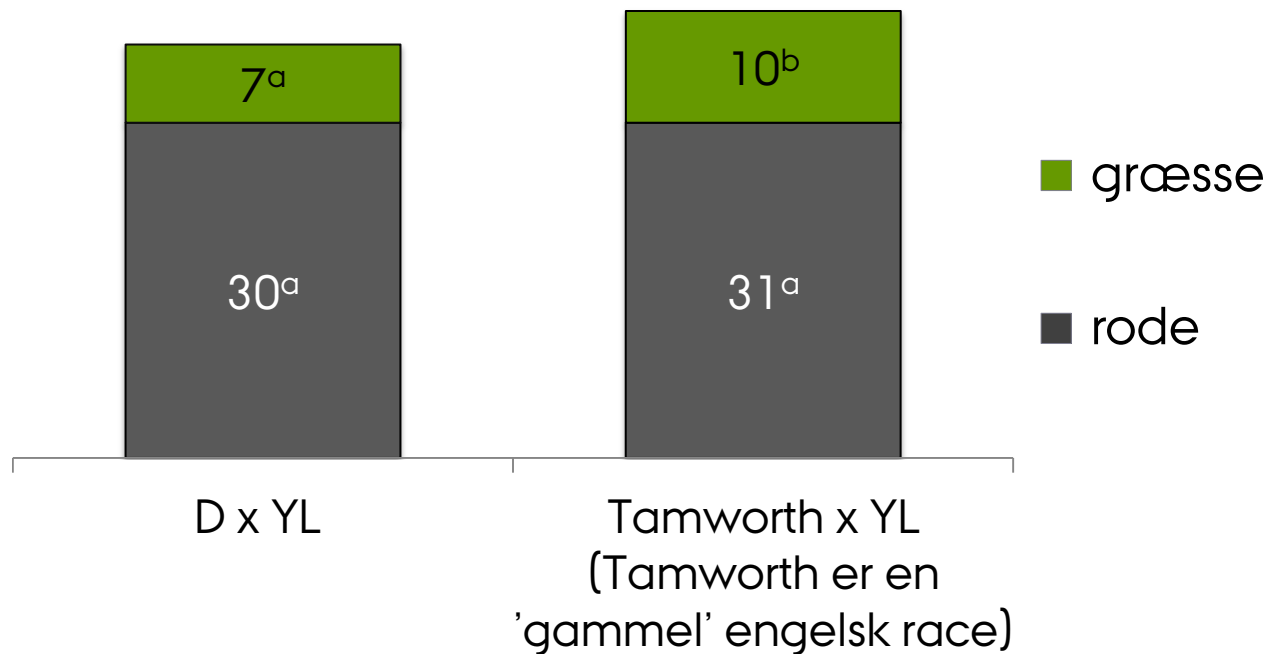
- Nyhedsværdi

Uge	Nyt areal, % af det samlede areal	% af alle græsse-observationer i det nye areal
1	32	45
2	24	63
3	19	74
4	16	66

HVAD PÅVIRKER SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

- Genetik

HVAD PÅVIRKER SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

- Alder

DARDAILLON
TABLE 3. Comparison (*t*-test) of quantities by weight and proportions of animal matter, rice and underground plant parts according to age

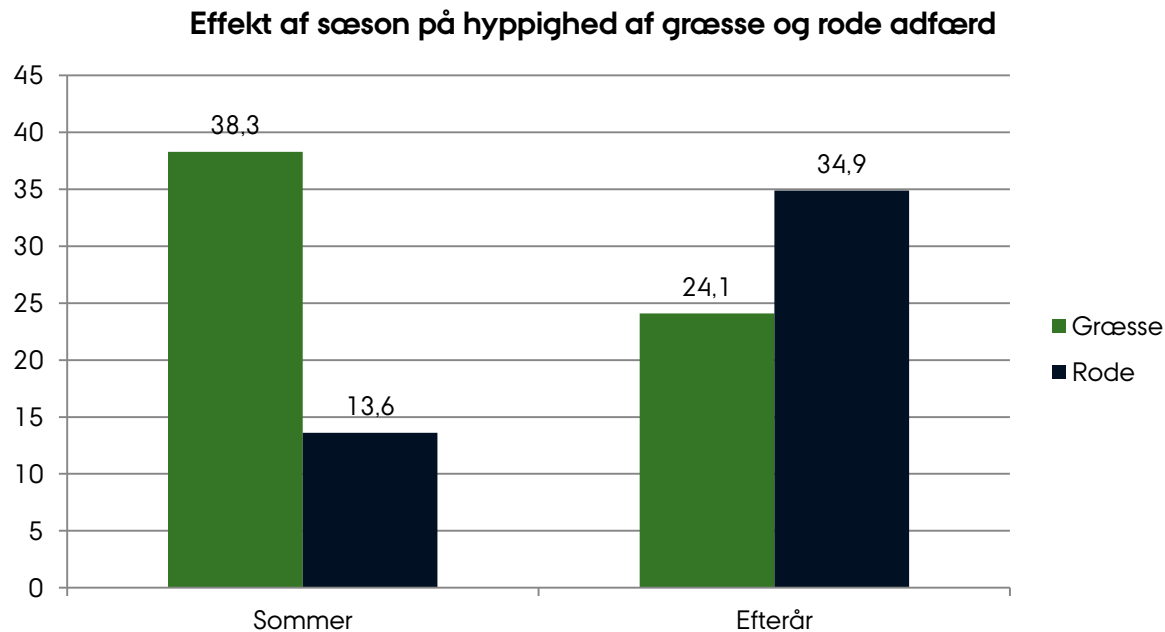
	Juveniles	Yearlings	Adults
Animal matter			
<i>N</i>	24	36	8
Weight (g)	15.8±5.5	17.5±5.9	10.8±7.1
Proportion	8.7±0.5***		3.4±2.6***
Rice			
<i>N</i>	60	54	30
Proportion in September	31.5±9.7*†	62.0±9.7*	53.5±8.9†
Underground plant parts			
<i>N</i>	24	36	8
Weight (g)	25.5±7.2*†	48.5±10.7*	110.6±49.2
		79.6±20.1†	

NOTE: Values are expressed as mean ± standard error. *, significantly different at $P < 0.05$; †, significantly different at $P < 0.05$; ***, significantly different at $P < 0.001$.

Andelen af animalsk føde større i unge grise end i voksne (undersøgelse af 68 vildsvine-maver)

HVAD PÅVIRKER SVINS FOURAGERINGSADFÆRD

- **Sæson**

Effekt af sæson på græsse og rode aktivitet i procent af total antal observationer hos sopolte på 4 ha stort naturareal (*Jakobsen, 2014*)

SVINS FOURAGERINGSADFÆRD OPSAMLING

Fourageringsadfærd påvirkes af

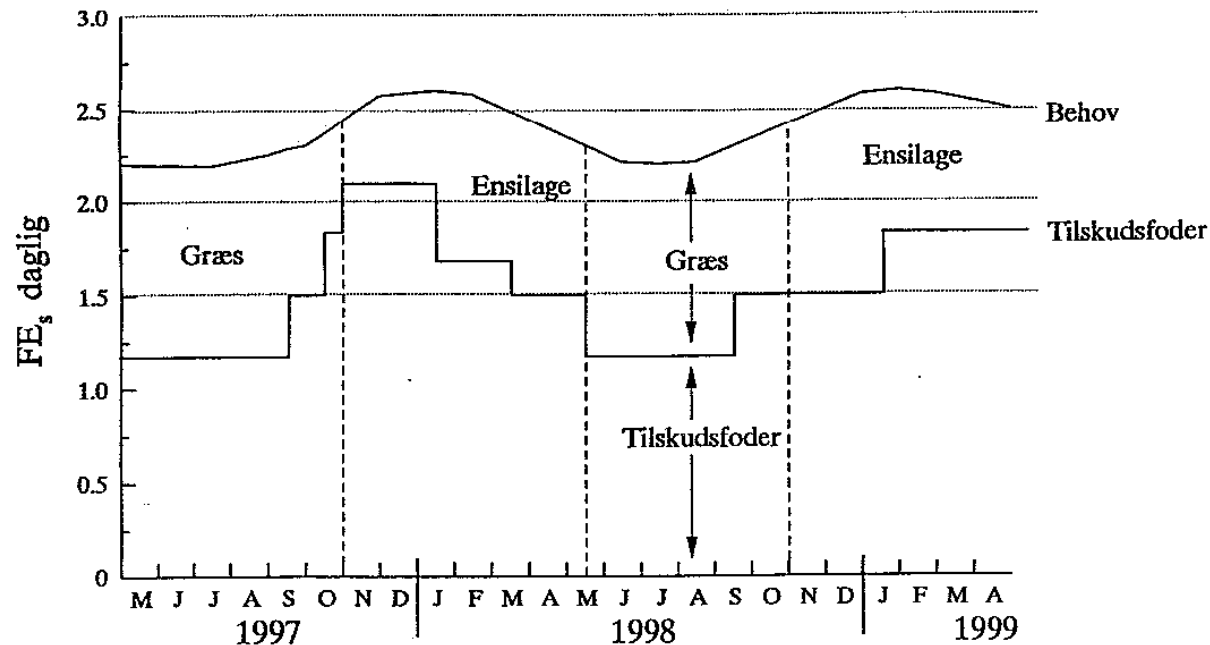
- Mængde/sammensætning af tildelt kraftfoder
- Afgrøde
- Nyhedsværdi
- Genetik
- Alder
- Sæson

HVORDAN UDNYTTES GRISENS FOURAGERINGSADFÆRD I DAG

- > Kløvergræs kan dække min halvdelen af drægtige søers næringsbehov

Fodring af søer i de første 84 dage af drægtighed

GRÆSBLANDINGER

Græsblandinger til (ringede) **søer**, hvor formålet er at bibeholde plantedække

- > Slidstærke!
- > Bidrage til soens ernæring/sundhed

Erfaringer

- > En blanding med 30 % engsvingel, 30 % rødsvingel, 30 % engrapgræs, 10 % hvidkløver den **mest slidstærke**
- > ...men de **drægtige søer foretrækker** at græsse en blanding med 90 % alm rajgræs og 10 % hvidkløver

(Markussen, 2012, læs mere på ØL's hjemmeside)

KAN VI UDNYTTE GRISENS FOURAGERINGSADFÆRD MERE/BEDRE?

TIL AT IMØDEGÅ NOGLE AF ØKOLOGIENS UDFORDRINGER

Udfordring i økologisk svineproduktion

- › Slagtesvin på stald i 60-70 % af levetiden - harmonerer ikke med økologiens principper eller forbrugernes forventninger!

KAN VI UDNYTTE GRISENS FOURAGERINGSADFÆRD MERE/BEDRE?

TIL AT IMØDEGÅ NOGLE AF ØKOLOGIENS UDFORDRINGER

Slagtesvin på friland som vi kender det i dag

- > Høj belægningsgrad (100 m² per gris)
- > Svært at bevare græsdække
- > Stort input af kraftfoder (>3 kg per kg tilvækst)

-> Stor risiko for kvælstofudvaskning

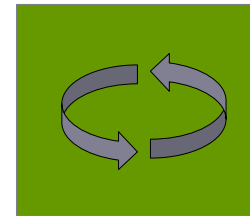
-> Ekstra pres på klodens fødevarerressourcer

NYTÆNKNING AF FRILANDSSYSTEMET - EN NØDVENDIGHED

- › Integrere produktion af slagtesvin med andre produktionsgrene for at øge produktionen per arealenhed [fx grise og energiafgrøder]
- › Bruge arealer, der alligevel ikke kan bruges til produktion af human-føde (eng-, skovområder)
- › Øge næringsstof-optag fra marken [over og under jordoverfladen] for at reducere forbruget af kraftfoder og dermed reducere risiko for kvælstofudvaskning

N, kraftfoder

→ Udvaskning

N, svinekød

FORSØG MED SLAGTESVIN PÅ FORSKELLIGE AFGRØDER

Hypotese

Direkte fouragering kan udgøre et betydeligt ernæringsmæssigt bidrag til slagtesvin

- > reducere forbruget af kraftfoderet markant
- > reducere risikoen for næringsstofudvaskning

> Men, holder det i 'praksis' og hvordan påvirker det tilvækst, foderudnyttelse, kød% og kødkvalitet?!

I - RISBJERG
KLØVERGRÆS

II - RISBJERG
GRÆS OG KÅL

III – KARL SCHMIDT
JORDSKOKKER

IV - KARL SCHMIDT
JORDSKOKKER (HANGRISE)

V – FOULUM
GRÆSKLØVER OG CIKORIE

05.09.2012

VI – FOULUM
LUCERNE OG GRÆS

FORSØG M SLAGTESVIN PÅ FORSKELLIGE AFGRØDER

Eks	Afgrøde	Start- vægt, kg	Reduktion i kraftfoder, %		
I	Kløvergræs	42	30 (Lysin)	I samarbejde med Udviklingscenter for Husdyr på Friland	
II	Kløvergræs og kål	45	30		
III	Jordkokker	62	78		
IV	Jordkokker	60	28		
V	Kløvergræs og cikorie	30	33		
VI	Lucerne	58	60 (Lysin)		

FORSØG M SLAGTESVIN PÅ FORSKELLIGE AFGRØDER

Eks	Afgrøde	Start- vægt, kg	Reduktion i kraftfoder, %			
I	Kløvergræs	42	30 (Lysin)			
II	Kløvergræs og kål	45	30			
III	Jordkokker	62	78			
IV	Jordkokker	60	28			
V	Kløvergræs og cikorie	30	33			
VI	Lucerne	58	60 (Lysin)			

JORDSKOKKER

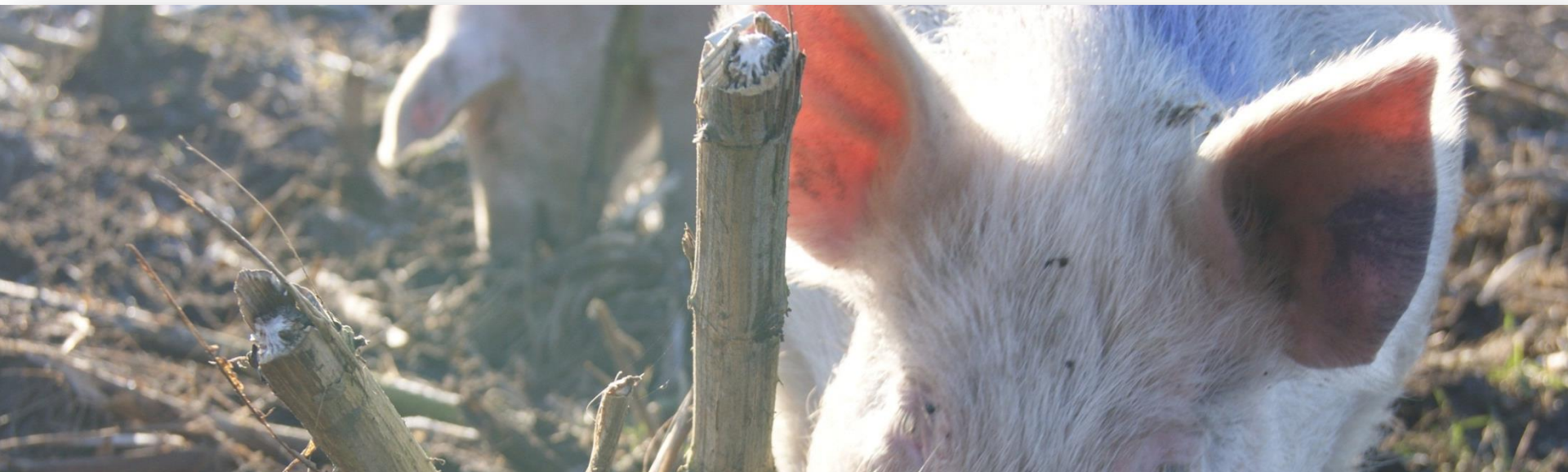
- > Højt udbytte af knolde (8-10 tons TS per hektar)
- > Højt indhold af inulin (ornelugt, sundhed)
- > Vil grisene æde knoldene?!
- > Hvad med den ernæringsmæssige værdi?

MÅL

- › At undersøge den ernæringsmæssige værdi af fouragering på jordskokker (slagtesvin)
- › Undersøge effekten af to fodringsstrategier (ad libitum vs. restriktiv) på produktion, huld og adfærd

---

HYPOTESE

- › Restriktiv fodring med kraftfoder (sammenlignet med *ad libitum*)
  - > motiverer grisene til at fouragere -> dermed øget optag af jordskokker
  - > forbedre 'foderudnyttelse' (kg kraftfoder per kg tilvækst)

EKSPERIMENT

- > Dec 2011 til Jan 2012 (40 d)
  - > 36 grise á 60 kg fordelt på seks folde
  - > Fordelt på en af to fodringsstrategier (**LIB vs. RES**)
  - > *Ad libitum* adgang til jordskokker (18 % TS)
  - > 215 m² pr gris
- I. **LIB** *Ad libitum* adgang til en økologisk kraftfoderblanding til slagtesvin
- II. **RES** Restriktiv fodring med en høj-protein tilskudsblanding: 0.9 kg/dag

---

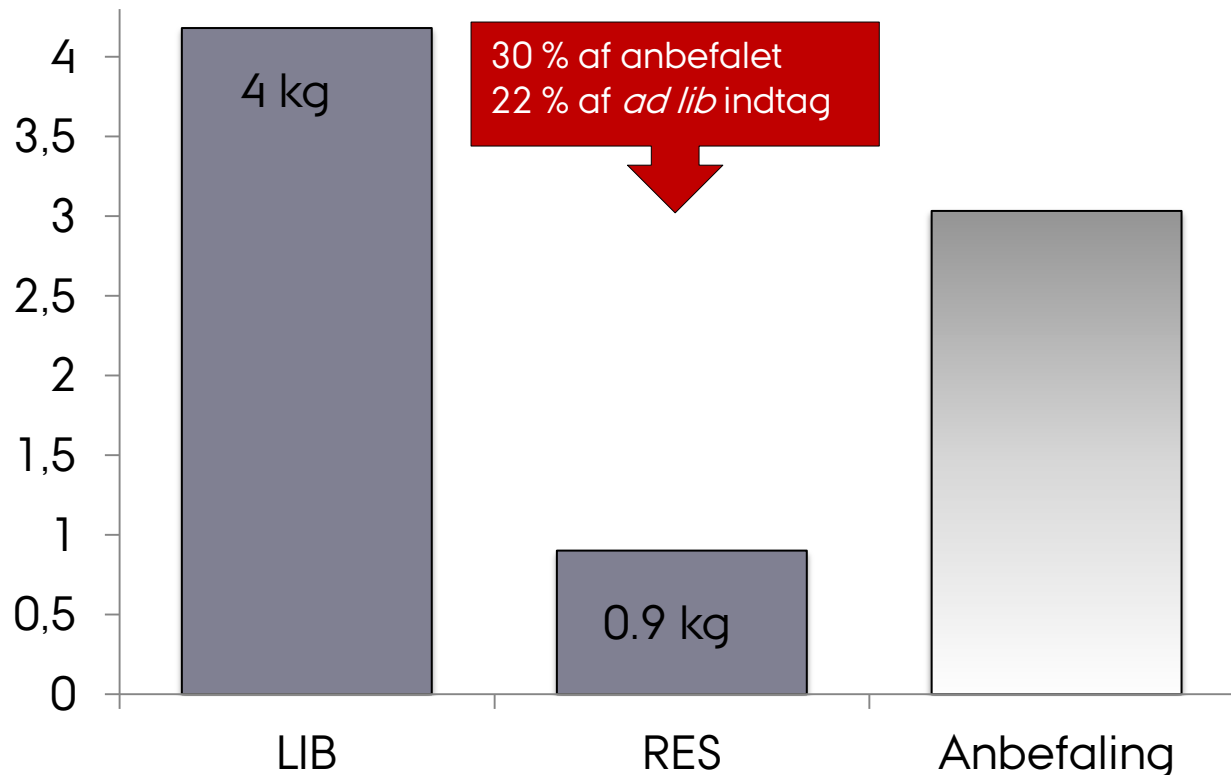
MÅLINGER OG OBSERVATIONER

- › Grisene vejet hver uge
- › Foder tildelt registreret per gruppe
- › Huldvurdering ved start og slut
- › Adfærdsobservationer fra solopgang til solnedgang

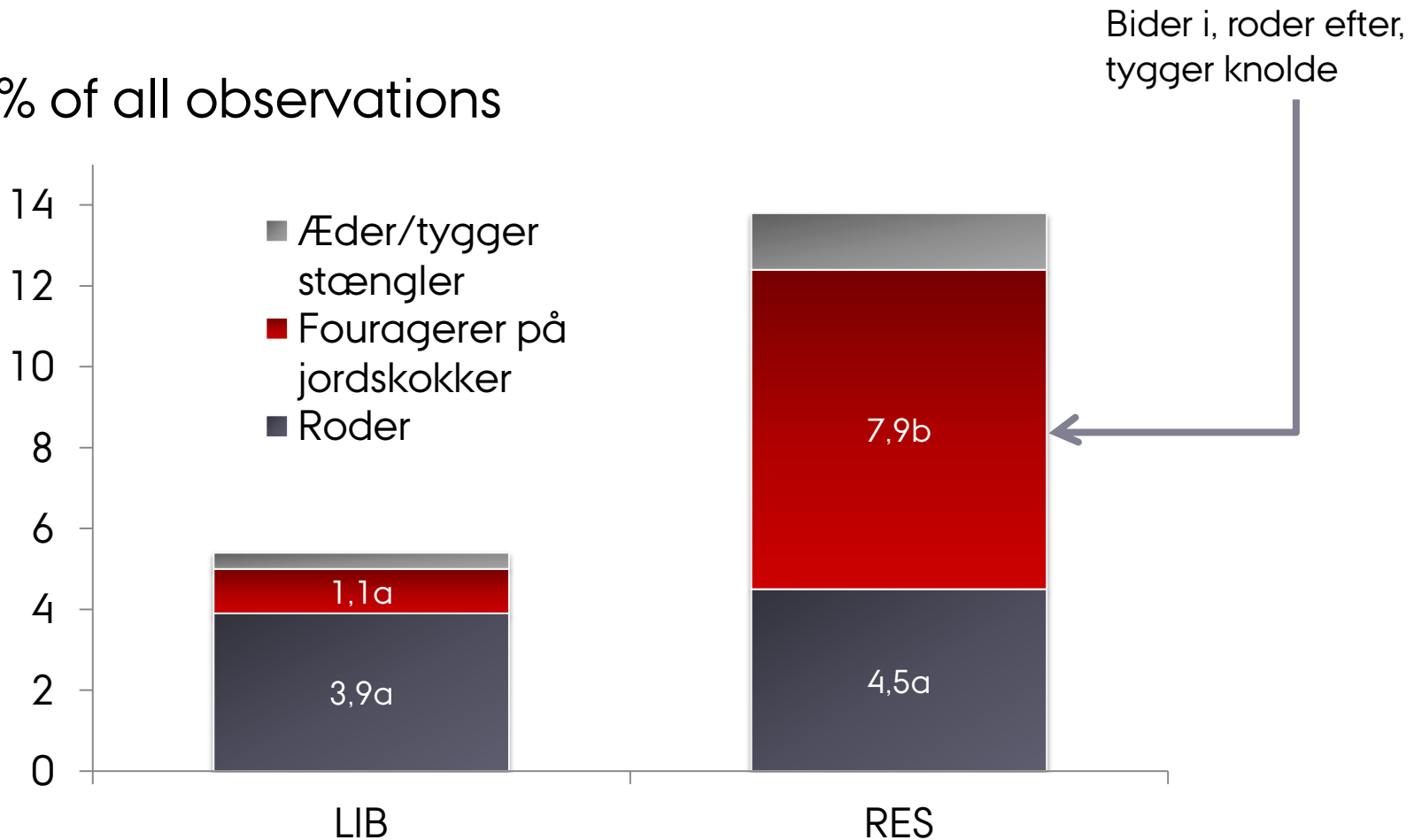
DAGLIG FODERINDTAG VIA KRAFTFODER – FE PR GRIS

FOURAGERINGSADFÆRD

% of all observations

PRODUKTIONSRESULTATER

Behandling	Dgl tilvækst, g	Kg kraftfoder/kg tilvækst	Huld
LIB	1,224 ^a	3.5 ^a	3.0
RES*	560 ^b	1.4 ^b	3.0
DIFF, %	÷ 54	÷ 60	0

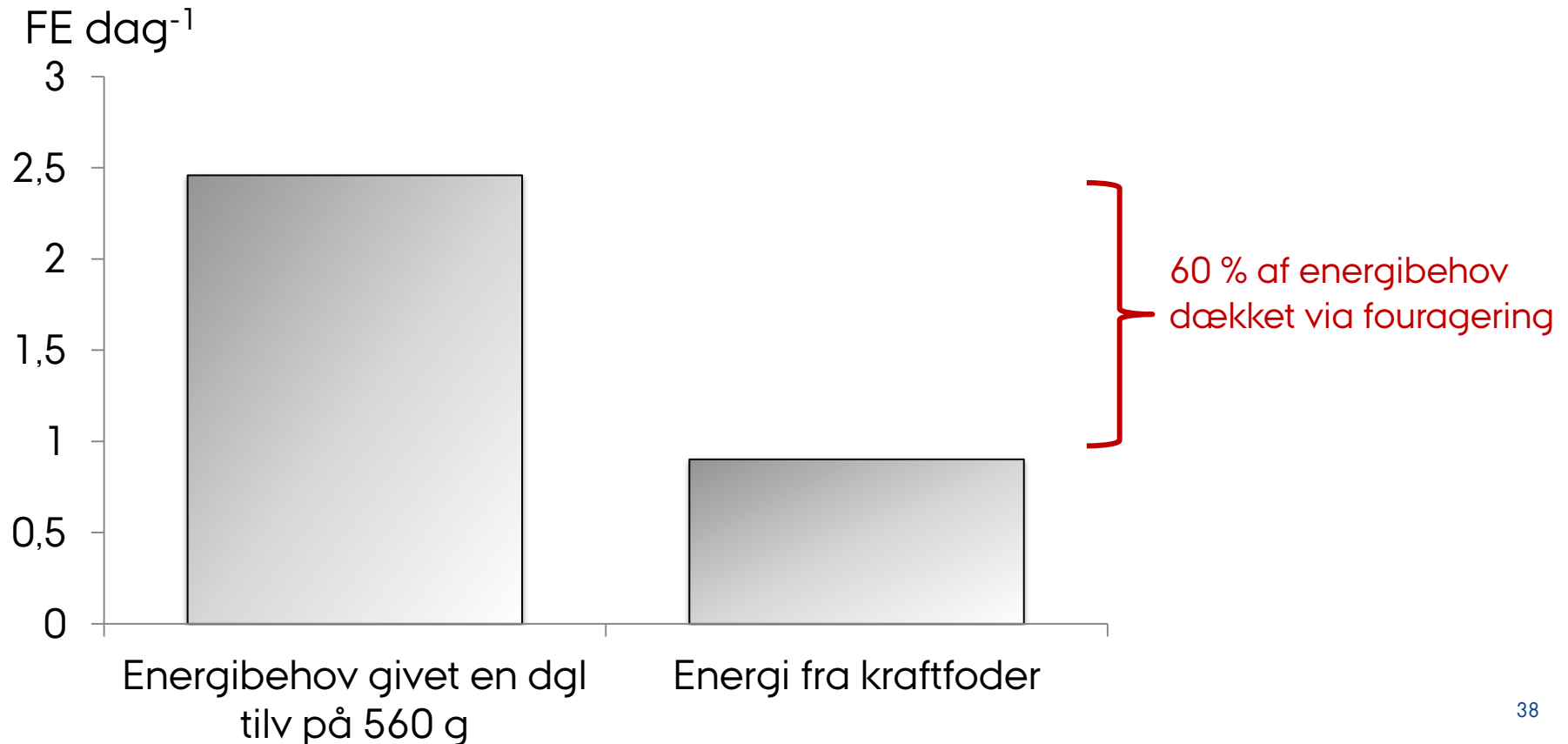
* 78 lavere dgl energiindtag i forhold til ad lib

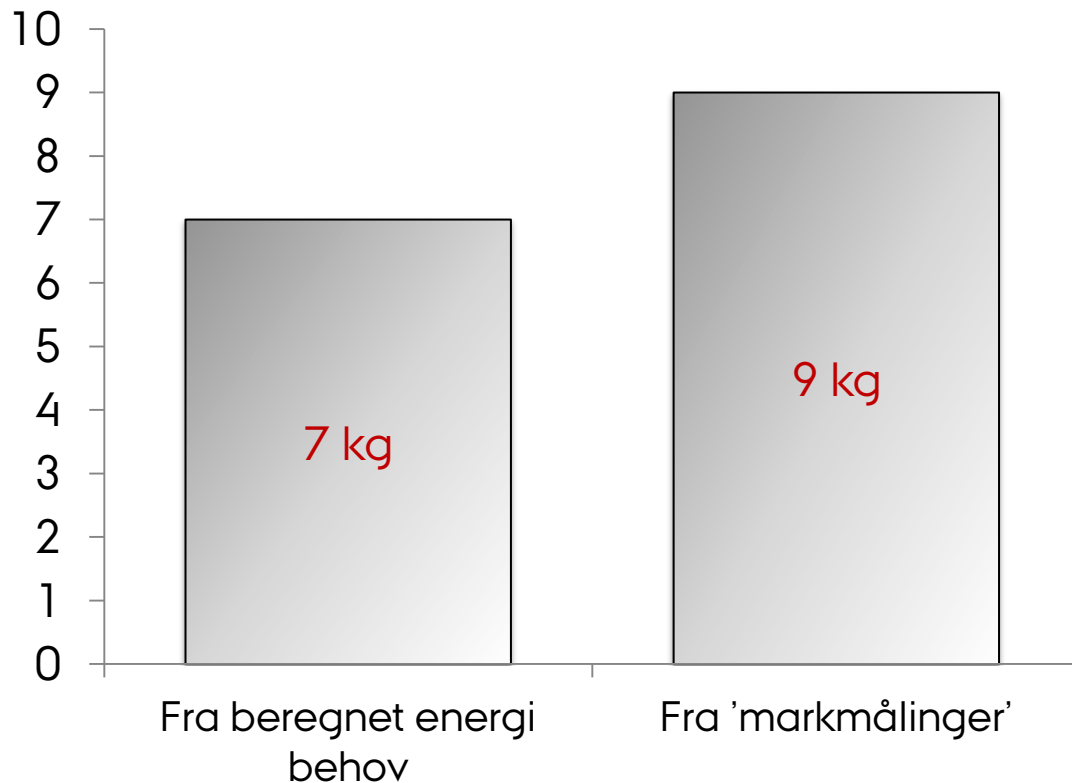

BEREGNET ENERGI-INDTAG FRA FOURAGERING PÅ JORDSKOKKER

ESTIMAT FOR DAGLIG INDTAG AF JORDSKOKKER, KG FRISKVÆGT PER GRIS!

EFFEKT PÅ MILJØET?

- > N balance
- > Eksempel m hangrise på jordskokker (50 kg tilvækst, 100 m²/gris i begge systemer)

	Norm, græs	Restriktiv, jordskokker	Diff, %
Kg kraftfoder/kg tilvækst	3	2,5	-
Overskud, kg N/kg tilvækst	0,07	0,05	-
Overskud, kg N/ha	326	250	÷25

OPSUMMERING

- › En 78 % reduktion i energi-indtag fra kraftfoder (sammenlignet med *ad libitum*)
  - › Mere end fordoblede den tid grisene brugte på at fouragere
  - › Reducerede daglig tilvækst ~ 55 %
  - › Forbedrede 'kg kraftfoder per kg tilvækst' ~ 60 %
- › Cirka 60 % af dagligt energi behov dækket ved fouragering på jordskokker
- › Dagligt indtag af 7-9 kg frisk vægt (1.3 – 1.6 kg TS) jordskokke-knolde per gris per dag!
- › Stor interesse for kød fra 'jordskokke-grise'!

HANGRISE PÅ JORDSKOKKER – HVAD MED SKATOL/ORNELUGT?

Erfaringer fra et lille pilotforsøg med hangrise - følges lige nu op af et større forsøg (Udviklingscenter for Husdyr på Friland)

skatol,

JORDSKOKKER I PRAKSIS

To økologiske svineproducenter, der bruger det på to forskellige måder

- › Hele marker med jordskokker, bruges til slagtesvin og drægtige søer i foråret og efteråret
- › Striber pløjet ned i foråret på en mark, der efterfølgende blev etableret med byg m kløvergræsudlæg, drægtige søer lukkes på i foråret

FORSØG M SLAGTESVIN PÅ FORSKELLIGE AFGRØDER

Eks	Afgrøde	Start- vægt, kg	Reduktion i kraftfoder, %			
I	Kløvergræs	42	30 (Lysin)			
II	Kløvergræs og kål	45	30			
III	Jordkokker	62	78			
IV	Jordkokker	60	28			
V	Kløvergræs og cikorie	30	33			
VI	Lucerne	58	60 (Lysin)			

SLAGTESVIN PÅ KLØVERGRÆS OG CIKORIE, FOULUM

Se video: <http://www.youtube.com/watch?v=EdkRRCNaniM&feature=youtu.be>

SLAGTESVIN PÅ KLØVERGRÆS OG CIKORIE, FOULUM

Se video: <http://www.youtube.com/watch?v=EdkRRCNaniM&feature=youtu.be>

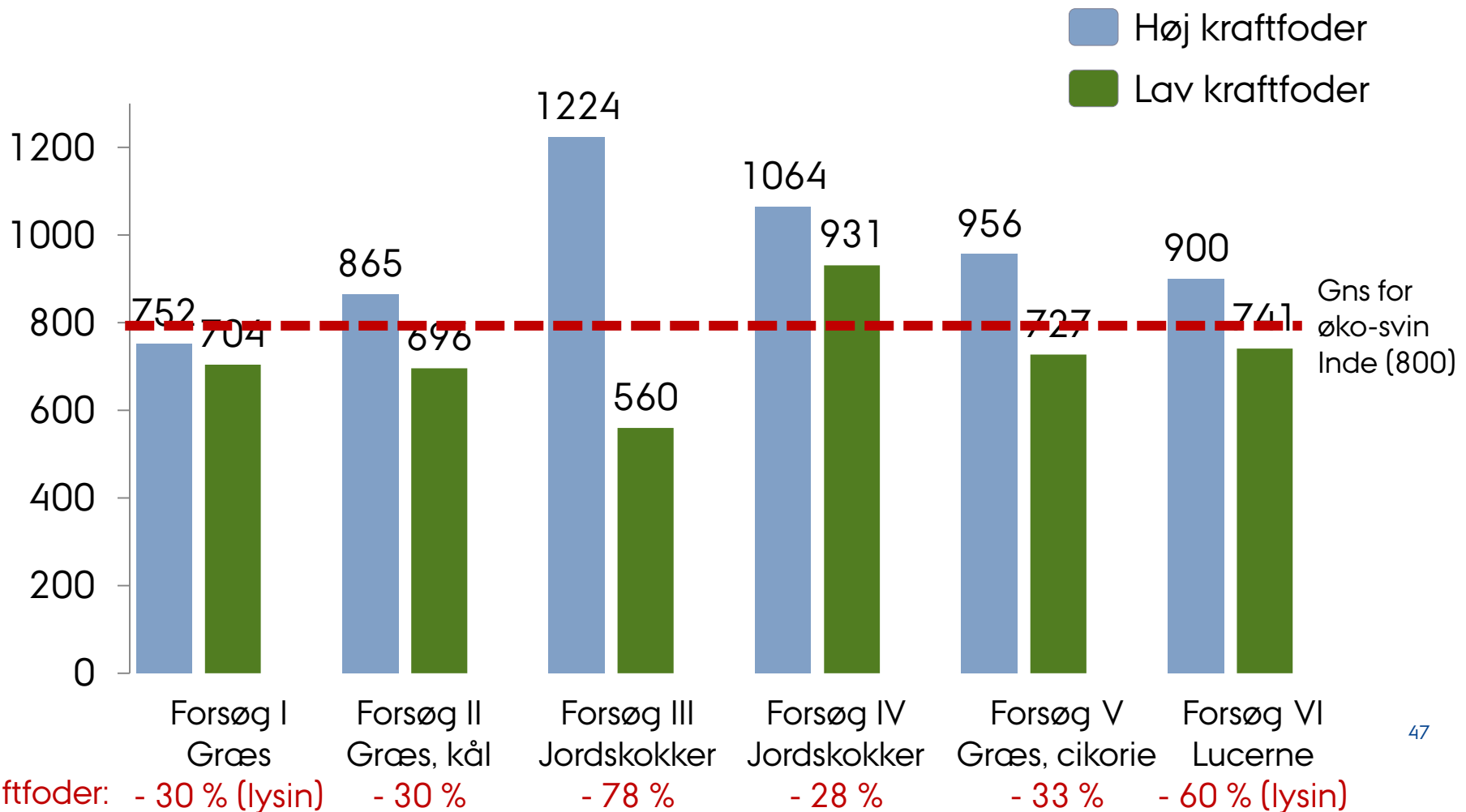
33 % reduktion i kraftfoder:

- Fordoblede fourageringsaktivitet
- Reducerede dgl tilvækst 23-25 %
- Forbedrede kraftfoder: tilvækst 9-15 %
- 25 % af energibehov dækket via fouragering

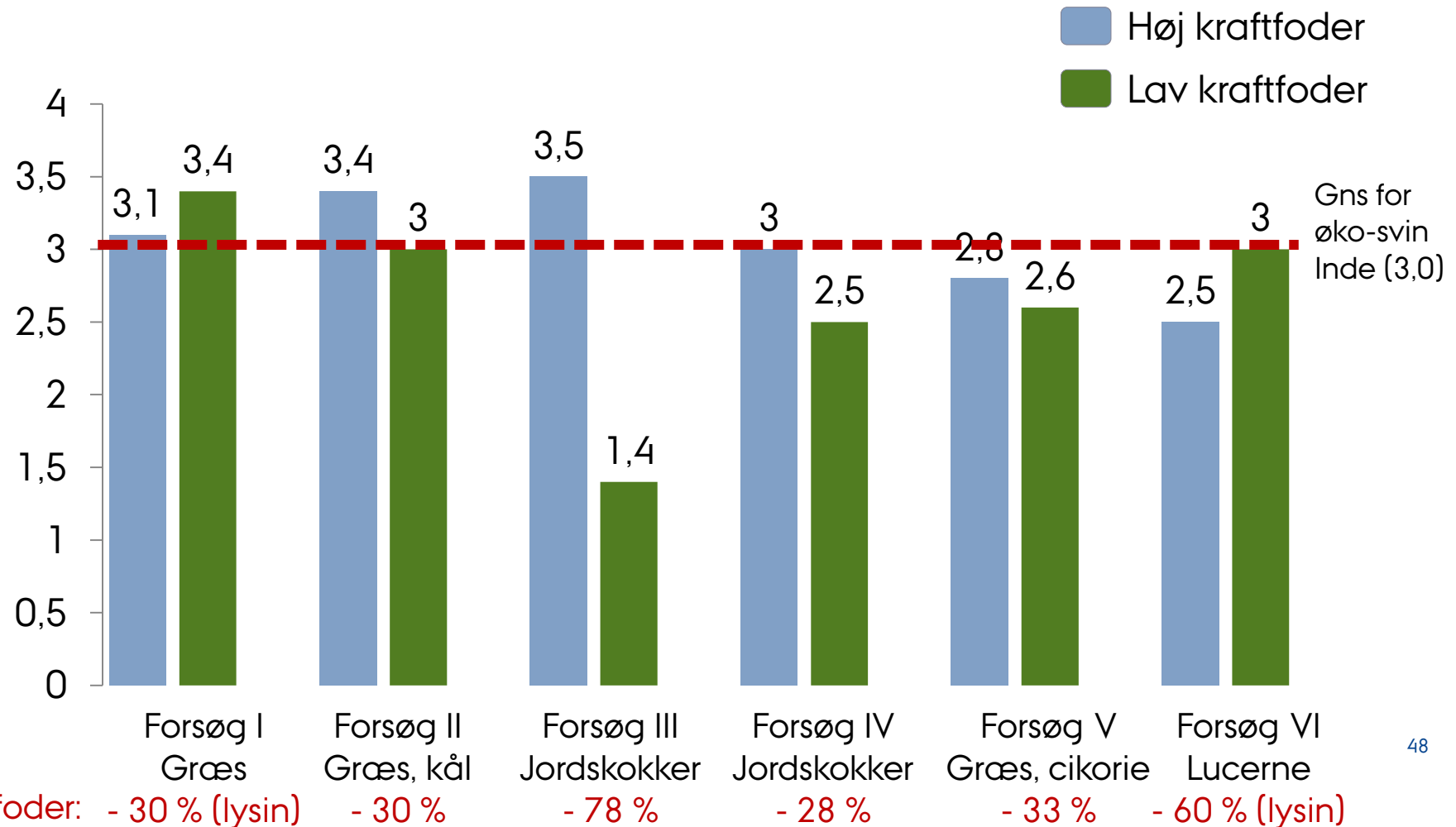

DAGLIG TILVÆKST, G

FODERUDNYTTELSE

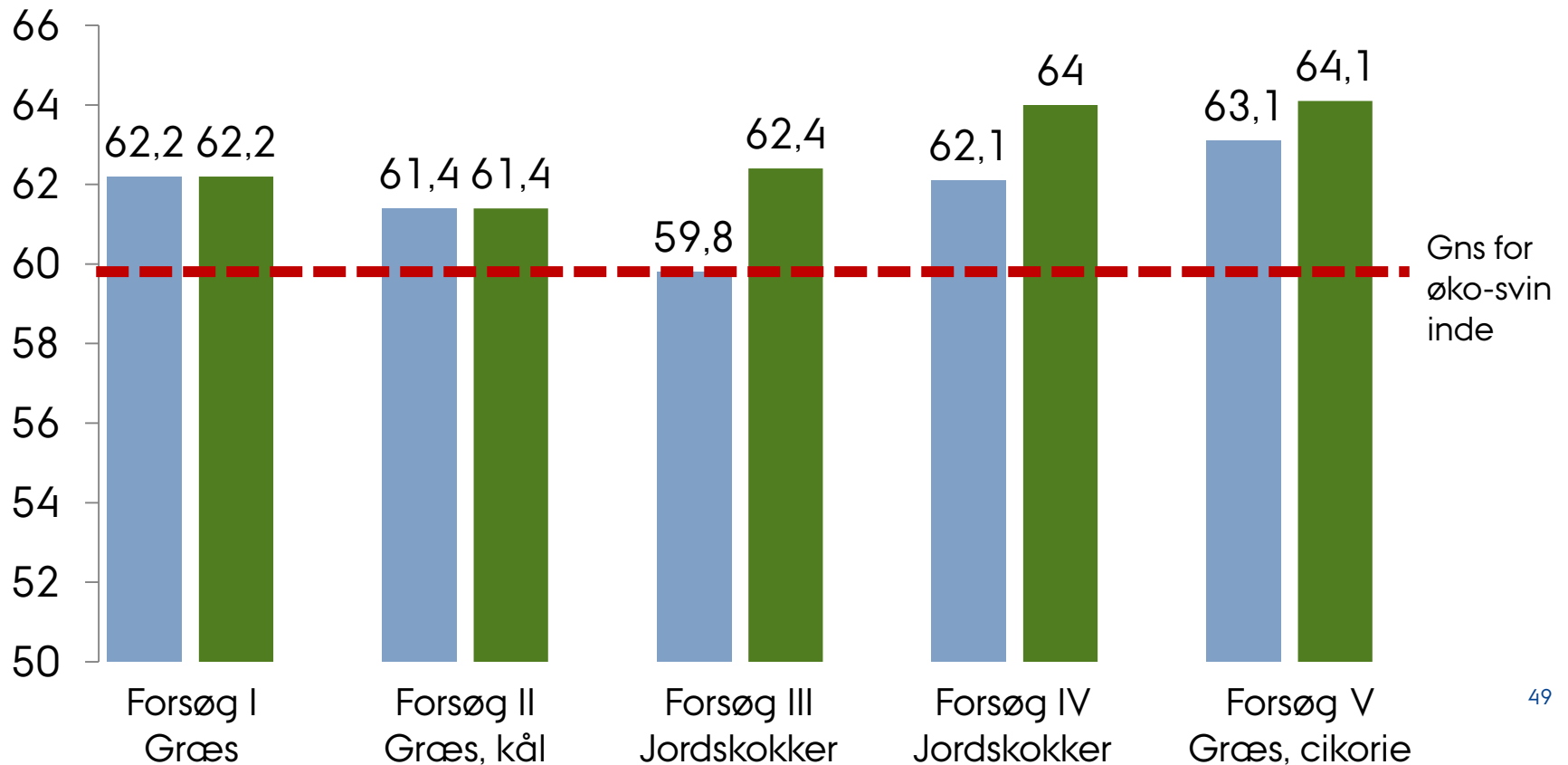

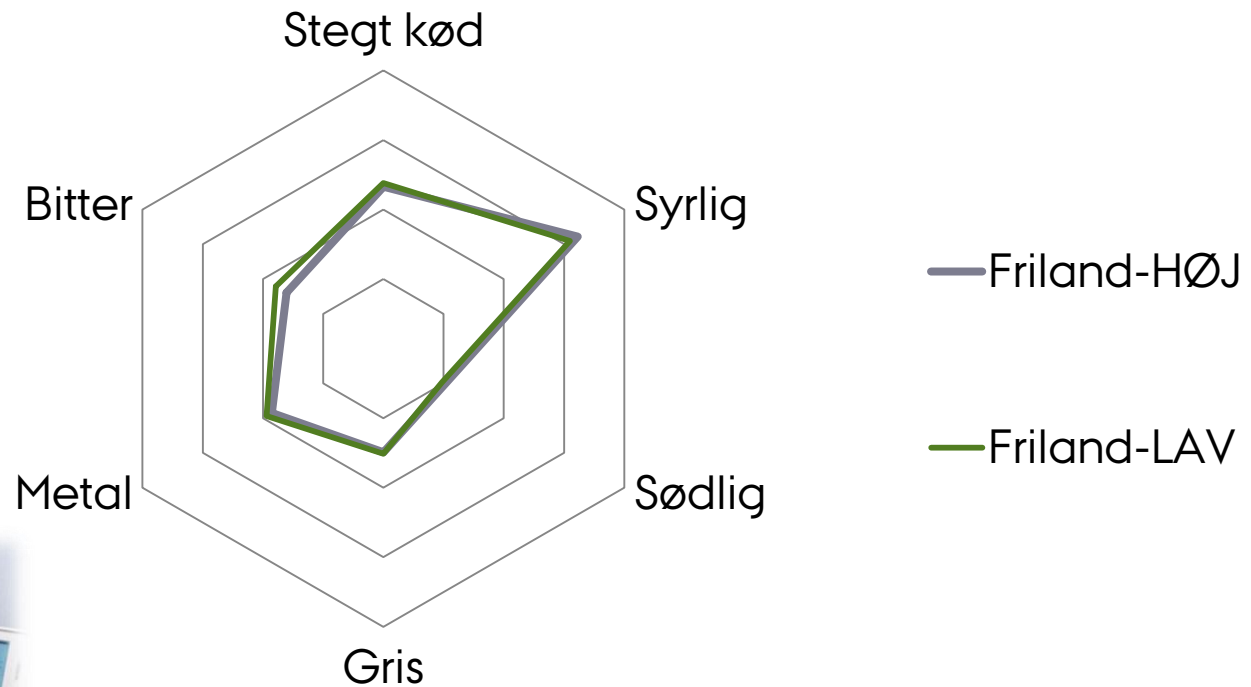
KØDPROCENT

■ Høj kraftfoder
■ Lav kraftfoder

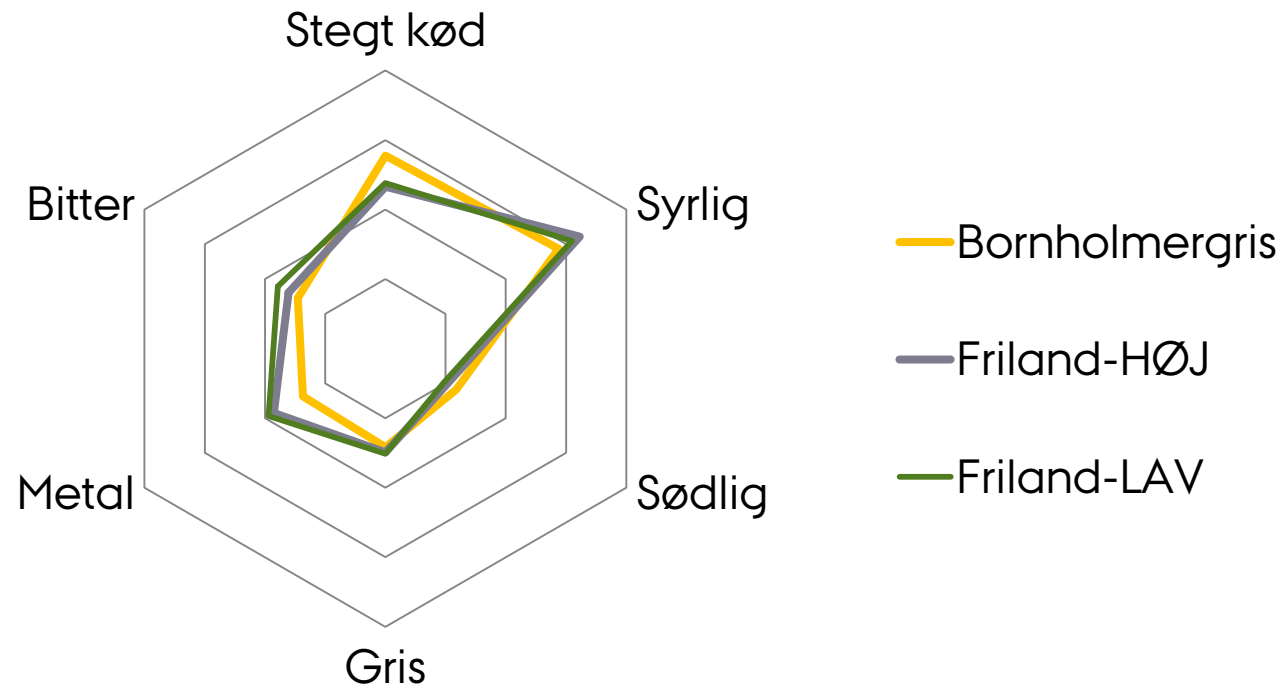

HVORDAN SMAGER KØDET? MÅLINGER FRA FORSØGET PÅ FOULUM

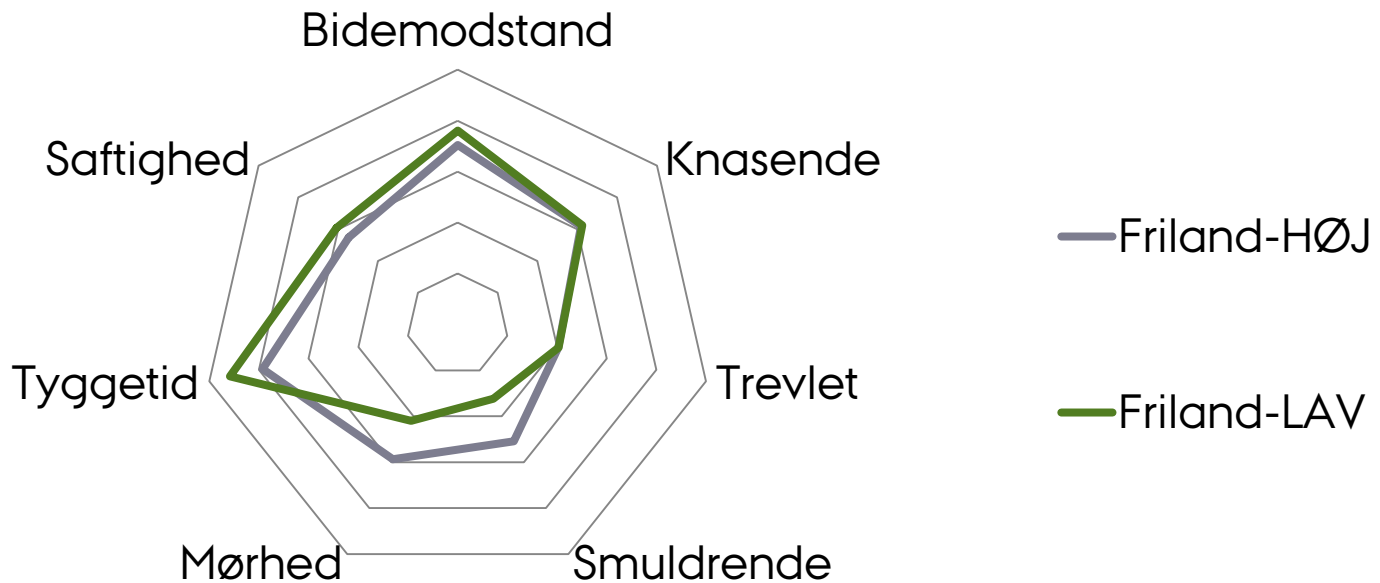
HVORDAN SMAGER KØDET? MÅLINGER FRA FORSØGET PÅ FOULUM

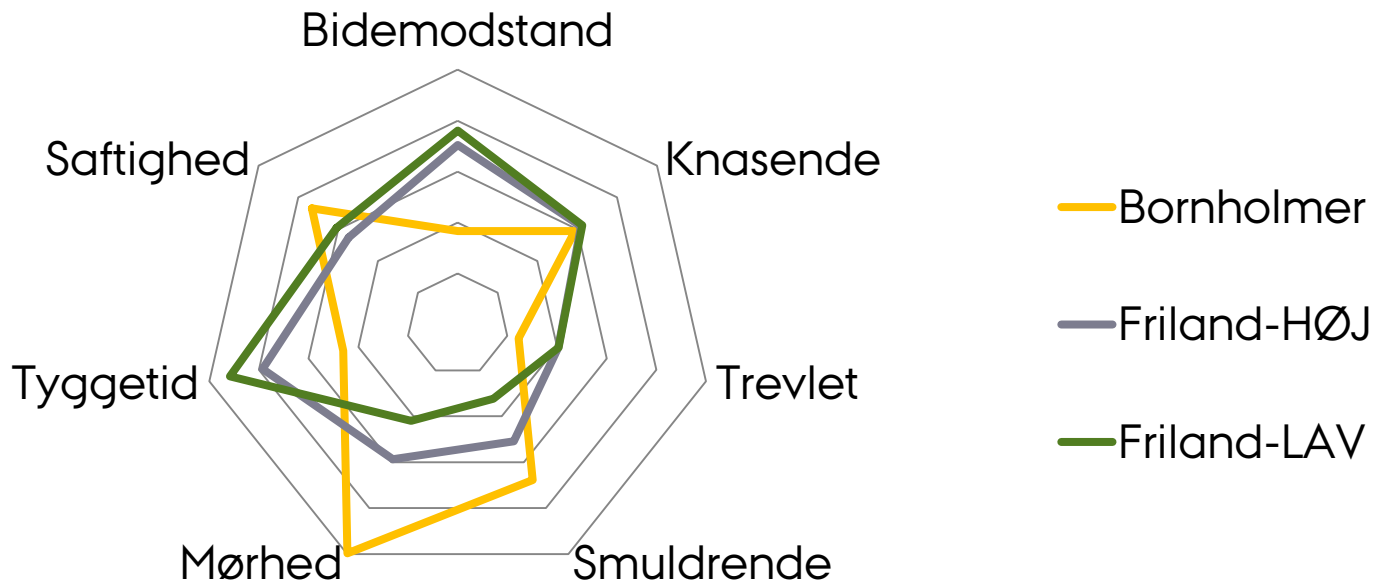

MÅLINGER FRA FORSØGET PÅ FOULUM – TEKSTUR/MØRHED

MÅLINGER FRA FORSØGET PÅ FOULUM – TEKSTUR/MØRHED

TILBAGEMELDINGER FRA KUNDER

GRÆS-GRISE FRA RISBJERG NB: IKKE DE SAMME GRISE

”Super flot kød, ++++ til det hele”

”Meget mørt og lækkert”

”Smagen er absolut et stor plus”

”Saftighed og smag rigtig god”

”Det smager helt fantastisk”

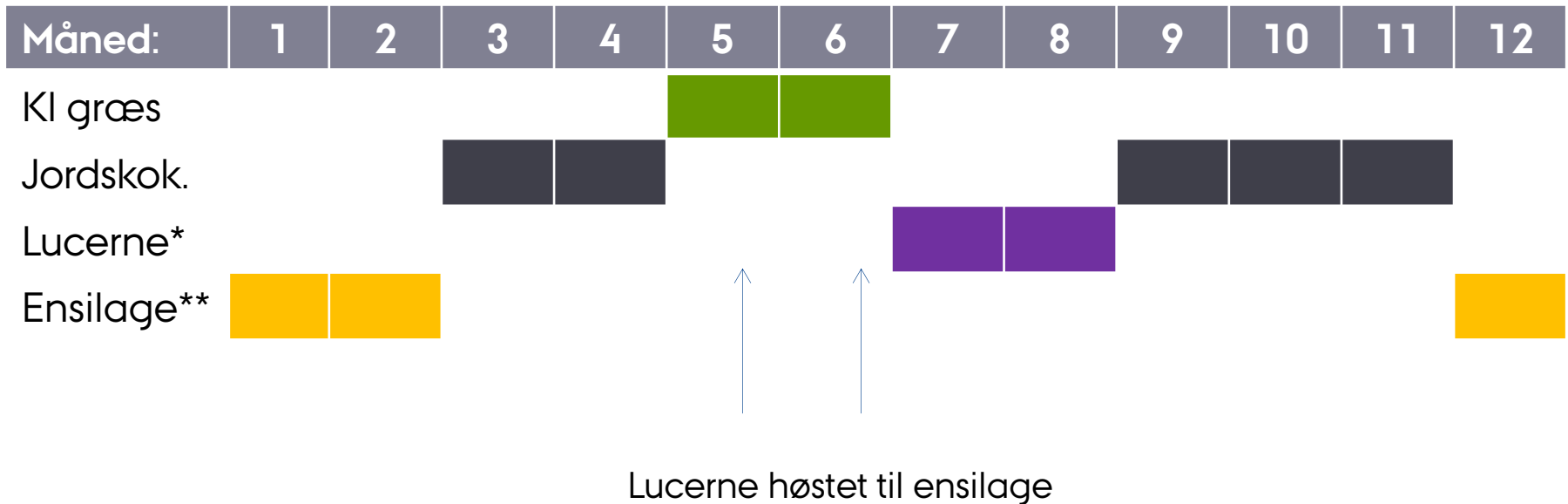

FORSLAG TIL STRATEGI FOR SLAGTESVIN PÅ FRILAND (50-110 KG)

* Veletableret lucerne (genetableres hvert 3. år)

** Slagtesvin på stald eller flyttet med rundt i sædskiftet, fx på stubmarker mm

FORSLAG TIL SÆDSKIFTE MED SLAGTESVIN PÅ FRILAND

Nuværende

- > Byg m udlæg
- > Grise på kløvergræs et år
- > Byg m udlæg
- > Osv.

Forslag til nyt sædskifte

- > Byg m lucerne-udlæg
- > Lucerne (kun til ensilage)
- > Lucerne (ensilage og afgræsning i sensommer)
- > Lucerne (ensilage, afgræsning og 'pløjning')
- > Byg
- > Jordskokker (forår og efterår)
- > Jordskokker (forår og efterår)

Regner på effekt på
miljø, klima og økonomi

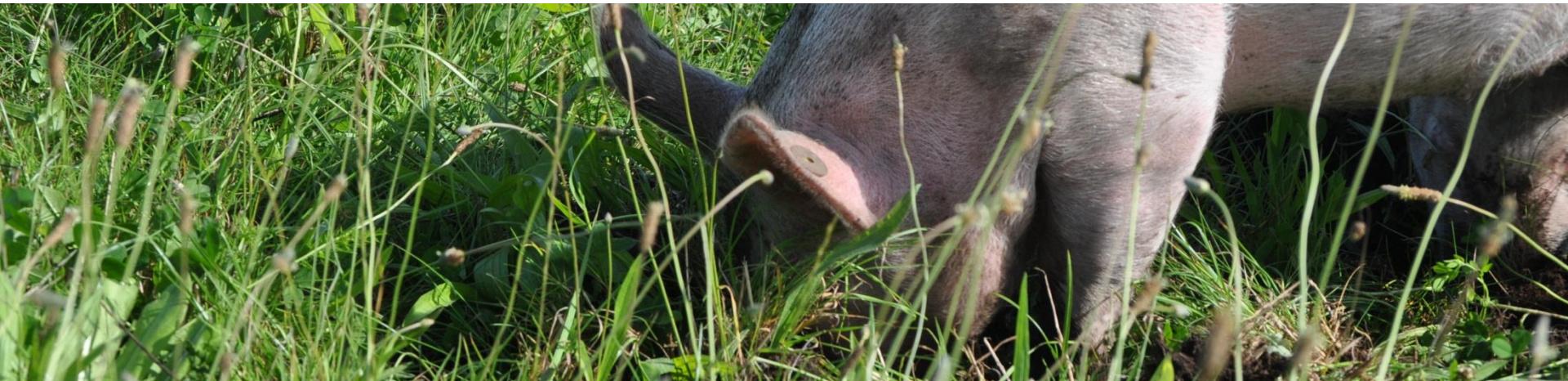
Derudover

- > Byg m græsudlæg
- > Grise på kløvergræs (afgræsning om sommeren)

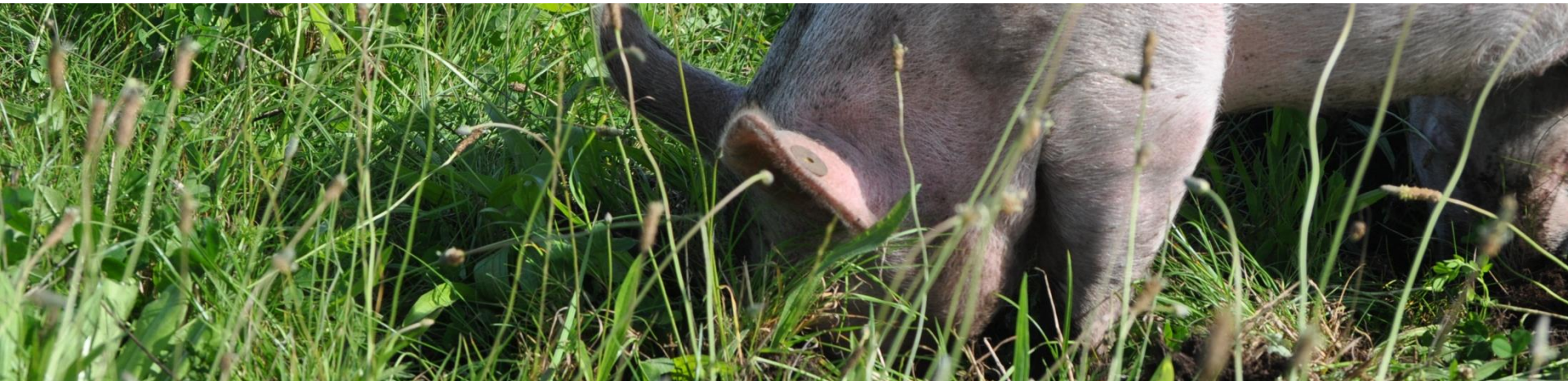
SAMMENFATNING

- › Fodres slagtesvin restriktivt med kraftfoder kan de hente 10-50 % af deres energibehov ved fouragering på frilandsarealet – mest hvis afgrøden er jordskokker og mindst ved kløvergræs
- › Det medfører en 10-60 % bedre 'foderudnyttelse' målt som kg kraftfoder pr kg tilvækst → potentiale for at spare kraftfoder
- › Tilvækst reduceres, kød% øges
- › Nødvendig med fokus på spisekvalitet – mørhed!
- › Stor interesse for konceptet, kan måske være med til at *brande* økologien

HVAD TÆNKER I?

- › Hvordan kan 'den fouragerende gris' tænkes ind i praksis?
- › Væsentlige barrierer for at 'slagtesvin på fourageringsafgrøder' kan implementeres i praksis (hvad skal der til for at gøre det attraktivt for producenten)?

Grise som naturplejere?

Erfaringer fra Tyskland, Kroatien... og Holstebro!

- Mere robuste end kvæg/får i forhold til parasitter (våde områder, marsk og eng)
- Kan øge diversiteten i eng- og plantesamfund på tørre og næringsfattige overdrev
- Kan måske bruges til bekæmpelse af fx ørnebregner
- Potentiale for markedsføring af 'Naturgrise'?

GRISE SOM UKRUDTSBEKÆMPERE?!

LÆS MERE PÅ 'SUMMER' OG 'ICOPP'S PROJEKT-HJEMMESIDER

-
- SUMMER: [HTTP://AGRO.AU.DK/SUMMER/](http://agro.au.dk/summer/)
  - ICOPP: [HTTP://COREORGANIC2.ORG/](http://coreorganic2.org/)

